

Ткачук Олеся Ігорівна

*студентка факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*

**ПОРІВНЯННЯ ТА ДОСВІД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ
ПОВНОВАЖЕНЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ФРАНЦІЇ**

***Анотація.** Досліджено питання зовнішньополітичного досвіду України у порівнянні з Республікою Франція. Зарубіжний досвід у сфері організації та здійсненні зовнішньої політики держави має велику роль у розвитку тієї чи іншої країни, особливо якщо він ефективний. Враховуючи, схожі передумови для розвитку та подібність територіально-адміністративних ознак і державного устрою, що дають всі підстави перейняти позитивний досвід Франції у частині поділу повноважень між вищими органами державної влади у сфері зовнішньої політики України, адаптувати його до українських реалій та вдосконалити.*

***Ключові слова:** повноваження, Конституція України, Конституція Франції, зовнішня політика.*

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання та проблеми впровадження закордонного досвіду у сфері державного правління висвітлювали та досліджували чимало провідних вчених, серед яких є: В Авер'янов, Є. Черняк, Д. Бєлов, В. Шаповал, І. Василенко, В. Марченко.

Площа Франції разом із Корсикою(543 965 км²) майже дорівнює площі України(603 628 км²) [1, с. 14]., хоча населення в Україні у півтора рази менше, самих регіонів у Франції 22, натомість Україна має 24 регіони

та АРК. Досвід Франції у створенні конституційного ладу є надзвичайно важливим для України через подібність територіально-адміністративних ознак і державного устрою. Державний устрій України та Республіки Франції є унітарним, також їм обом властиве поєднання управління місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову владу. У Франції теж існує 3 гілки влади, але законодавчий орган-двопалатний парламент. Главою держави у Франції є президент, а державний устрій президентсько-парламентська республіка, відмінність в Україні полягає у парламентсько-президентській республіці [2, с. 104-108; 4].

Президент є центральною фігурою зовнішньополітичного механізму П'ятої республіки. Ст. 5 Конституції Франції проголошує президента "гарантом національної незалежності, територіальної цілісності, дотримання угод і договорів". Положення має ключове значення для визначення зовнішньополітичних прерогатив президента, воно дає главі держави підстави для активної діяльності та надає йому широкий маневр в оцінці міжнародної обстановки та участі у зовнішньополітичних акціях. Повноваження президента у зовнішньополітичній сфері регламентує і ст. 52 Конституції Франції, в якій йдеться про те, що "Президент Республіки веде переговори про укладення договорів і ратифікує їх". Деяку конкретизацію в ст. 5 вносить ст. 15, яка наділяє президента правами для керівництва збройними силами [3].

Відповідно до статті 102 Конституції України Президент України є «Гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина», та п.3 ст. 106- «Представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України». Відмінність полягає у тому, що

ратифікацію договорів відноситься до компетенції Верховної Ради України, але перед тим Міністерство Закордонних Справ України подає пропозиції президенту щодо схвалення міжнародних договорів. Так як і Франції, у нашій державі президент є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил [5, ст. 106].

Ст. 8 Конституції Франції стверджує, що Президент республіки призначає прем'єр-міністра Франції та приймає рішення про призначення нового прем'єр-міністра після прийняття відставки попереднього уряду. За пропозицією прем'єр-міністра призначає всіх членів уряду. В Україні такі повноваження президента звужені « Президент вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції» [5, п. 9 ст. 106]. Також президент України висуває своїх кандидатів на посаду Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора, Голови СБУ. Але всіх цих кандидатів повинні підтримати народні депутати, тому якщо більшість парламенту буде проти цих кандидатів на дані посади, то Головнокомандуючий не зможе призначити вибраних людей.

Ст. 14 Конституції Франції надає повноважень президентові республіки акредитувати послів і радників-послаників в іноземних державах; іноземні послы і радники-посланики акредитуються при ньому. П.5. ст. 106 Конституції України визначає, що президент призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях та приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав, тобто здійснює всі етапи акредитації.

Також в п.4. Ст. 106 Конституції України зазначено, що президент приймає рішення про визнання іноземних держав; У Конституції Франції подібні повноваження президента не викладені. Також є кардинальні розбіжності у тому, що за Конституцією Франції президент головує у Раді міністрів, а аналогів в Україні їй не існує.

Посилаючись на Ст. 113 Конституції України «Кабінет Міністрів є вищим органом у системі виконавчої влади. Він забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України». Також У зв'язку із євроатлантичною інтеграцією, Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору; Також організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи [5, п.8 ст.116].

У Французькій Конституції зовнішньополітична компетенція уряду є не чітко визначеною, її слід вивести із загальнонаціональної. Враховуючи широкі повноваження Президента Франції у ст. 20 Конституції зазначено, що Уряд визначає і проводить політику нації. В його розпорядженні перебуває адміністрація і збройні сили, тобто він також наділений авторитетом. Французький Уряд відповідальний перед парламентом, тобто інформує його обидві палати про зовнішньополітичні заходи, вносить для розгляду проекти законів та міжнародних угод, відповідно до ст. 49 та ст. 50 Конституції Франції. А Український Уряд відповідальний перед президентом України та Верховною Радою України [3; 5].

Розглядаючи також ЗУ «Про Кабінет Міністрів України» варто зазначити, що у сфері зовнішньої політики Уряд забезпечує у межах своїх повноважень зовнішньополітичну діяльність України, погоджує програми перебування офіційних закордонних делегацій, до складу яких входять

представники Кабінету Міністрів України, та інші пов'язані з цим документи; забезпечує відповідно до закону про міжнародні договори вирішення питань щодо укладення та виконання міжнародних договорів України; приймає рішення про придбання за кордоном у власність України нерухомого майна (будівництво, реконструкцію об'єктів) для потреб закордонних дипломатичних установ України. У Законодавстві Республіки Франція відповідних повноважень не викладено. Президент Франції сам може регламентувати рівень участі прем'єр-міністра у зовнішньополітичних заходах залежно від його особистих якостей, досвіду, міркувань про подальшу політичну кар'єру. Натомість такі повноваження в Україні регламентовані ЗУ «Про Кабінет Міністрів України».

Відповідно до ст. 24 Конституції Франції парламент складається із Національних зборів, які обираються на прямих виборах, а Сенат обирається на непрямих. В Україні єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України [5; 3, ст. 74].

До повноважень Верховної Ради України у сфері зовнішніх зносин, відповідно Конституції України відносять: визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору; заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України. За Конституцією Франції органи державної влади не заслуховують президента. Оголошення за поданням президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України; [5, ст. 85]. Конституції Франції вказує на те, що оголошення війни здійснює Парламент. Уряд інформує Парламент про рішення направити підрозділи збройних сил до іншої

країни не пізніше трьох днів після такого направлення, визначаючи відповідну мету. Ця інформація може бути обговорена у Парламенті, але без голосування. Якщо підрозділи збройних сил направляються на строк, більший ніж чотири місяця, Уряд ініціює у Парламенті розгляд питання про продовження відповідного строку. Уряд може запропонувати Національним зборам ухвалити таке рішення як остаточне. Якщо чотиримісячний строк закінчується у міжсесійний період, Уряд ініціює у Парламенті розгляд питання про його продовження з початком наступної сесії [3, ст.35].

За Конституцією України Парламент затверджує рішення про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України.[7]. Також на відмінну від Франції не президент, а ВРУ надає законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України.

Згідно із статтею 36 Конституції Франції: «Стан облоги (l'état de siege) вводиться Радою міністрів. Його продовження на строк, більший ніж дванадцять днів, може бути здійснене тільки Парламентом.», Конституція України не передбачає оголошення стану облоги [6].

Висновок. Незважаючи на те, що Україна та Республіка Франція є унітарними державами з майже однаковою територією, в силу історичного розвитку із схожими проблемами і способами їх вирішення, до прикладу як реформа децентралізації. Змішаний тип правління відіграє ключову роль при розділенні повноважень між гілками влади. Так, враховуючи, що

Франція президентсько-парламентська республіка, президент має більшу компетенцію у зовнішньополітичній сфері та більше того, лівова частка його повноважень в системі формування зовнішньої політики не зазначена у Конституції, а закріплюється політичною практикою. Ідея цієї концепції народилась і була підтримана у 1959 р. та застосована у відносинах з Алжиром та африканськими країнами. Натомість повноваження президента України порівняно обмежені, в силу повноважень, яким він наділений в рамках парламентсько-президентської республіки. Верховна Рада України здійснює непрямий парламентський контроль щодо діяльності президента у сфері зовнішньої політики, заслуховуючи послання президента про внутрішнє і зовнішнє становище України, про надання позик і військової допомоги та їх отримання від іноземних держав, обговорює подання про оголошення війни та миру, надає згоду на обов'язковість міжнародних угод та їх денонсацію. Щодо МЗС, то їхні повноваження часто переплітаються, за винятком того, що Міністерство Європи та закордонних справ формально співпрацює та підкоряється Президенту Франції, а МЗС України відповідальне також перед ВРУ та Кабінетом Міністрів України.

Загалом, в сучасних умовах Україна не офіційно може наблизитись до президентської-парламентської моделі управління, залишаючись все ж парламентсько-президентською республікою. Отримавши абсолютну більшість президентської партії у Верховній Раді повноваження українського гаранта майже нічим не будуть поступатись повноваженням президента Франції. Відповідно до конституції України зовнішньополітична сфера, яка і без того належить до компетенції президента через контроль президентом уряду та парламенту фактично зосередиться в його руках.

Література

1. Les revisions constitutionnelles de la V-e Republique. Dossier constitue par HeymannDoat A.-P. P., L 1993, p. 14.
2. Massot J. Chef de l'etat et chef du gouvernement: dyarchie et hiérarchie. Paris, 1993. P. 124.
3. The French constitution of 4 October 1958 provides for revisions. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/France_2008.pdf?lang=en
4. Арзаканян М. Ц. Де Голль и реформа государственного устройства Франции. URL: http://magazines.russ.ru/oz/2004/2/2004_2_36.html
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Кучеренко П. А. Бицефальная система исполнительной власти Франции: статус главы государства и премьер-министра в Пятой республике. URL: <http://www.centerbereg.ru/o2161.html>
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р., 794-VII [Електронний ресурс]. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. С. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>